

Arkivsak-dok. 201406510-6
Saksbehandler Morten Aas, Heidi Eriksen, Torill Nygård, Erik Lagethon

Saksgang Møtedato
Fylkesutvalget 08.09.2015

HØRINGSUTTALELSE - KONSESJONSSØKNAD ALA KRAFTVERK

Forslag til

VEDTAK

1. Oppland fylkeskommune fraråder å bygge ut fossefallet Alagilet, da det i sin dramatiske karakter må betraktes som et landskapselement av regional verdi.
2. Dersom Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) likevel finner at samfunnsnyttene ved en utbygging er så stor at konsesjon blir gitt, forventer Oppland fylkeskommune at en stiller følgende vilkår:
  - a) Tilstrekkelig minstevannføring forbi inntaksdammen
  - b) Standard naturforvaltningsvilkår
3. Fylkeskommunen vurderer hovedalternativet til rørgatetrasé til å være i mindre konflikt med kulturminner enn skissert alternativ II.

Rasmus Vigrestad
fylkesrådmann

Hjalmar Solbjør
ass. fylkesrådmann

Vedlegg:

Konsesjonssøknad for Ala kraftverk ligger her: Se "søknader" og sorter på Oppland
<http://www.nve.no/no/Konsesjoner/Konsesjonsaker/Vannkraft/>

1. Informasjon om prosjektet:

Tiltakshaver:

Det er Skagerak Kraft AS som i samarbeid med familien Hagerup som søker om konsesjon for Ala kraftverk. Familien Hagerup eier ca 49 % av fallet i Ala. I tråd med vedtak i jordskifterett er det stiftet et falleierlag som skal stå for bygging og drift av kraftverket.

Geografisk plassering:

Ala elv ligger i Vang kommune. Fra Nørdre Syndin renner Ala mot nord, først i slakt terreng, så bratt nedover dalsida gjennom Alagilet til den møter Storåni, Begnavasdraget, rett nedstrøms Vangsmjøsa. Kart i figur 1 viser geografisk plassering.

Figur 1: Geografisk plassering for planlagte Ala kraftverk.

Teknisk plan:

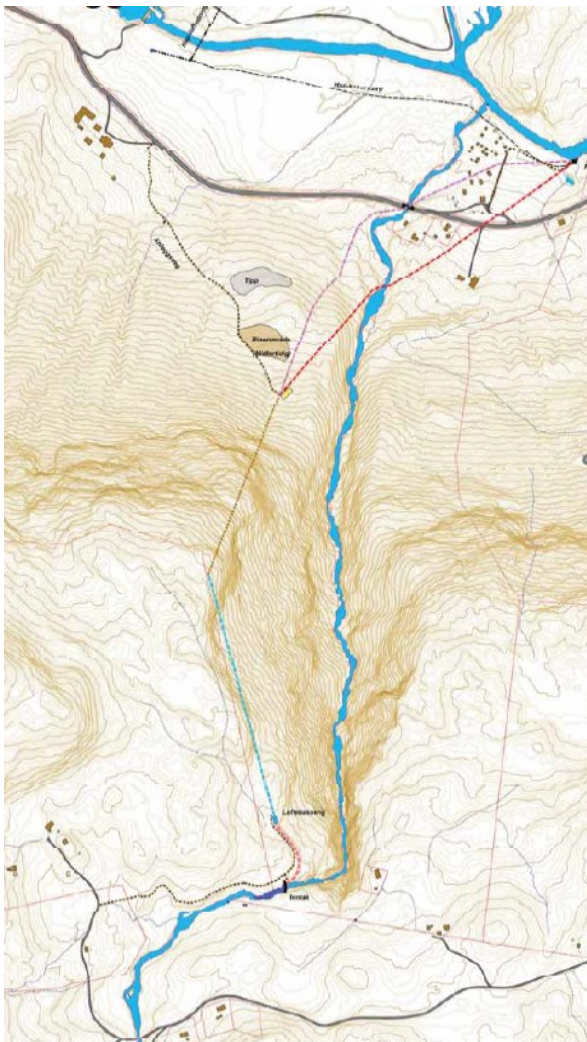
Ala kraftverk vil utnytte et fall på 370 meter fra inntak på 830 m.o.h ned til kraftstasjonen på 460 m.o.h. Kraftverket vil etter planen produsere ca 15,1 GWh, hvilket tilsvarer 755 husstander med årlig forbruk på 20 000 kWh. Prosjektet er kostnadsberegnet til 61 millioner kroner. Dette gir en kostnad på 4,02 kr/kWh.

Middelvannføringa i Ala er 960 l/s. Det er planlagt en minstevannføring på 67 l/s. Kartet i figur 2 viser de infrastrukturiltakene som følger tiltaket, herunder inntak, bygging av anleggsvei og rørgate over en strekning på 790 meter ned til kraftstasjonen.

- **Inntak:** Inntaket planlegges plassert ved Hugastølen like før Ala slipper seg ned Alagilet. Her bygges det en betongdam med fritt overløp. Damhøyden blir ca 4 meter med lengde på 20-25 meter. Arealet på inntaksbassenget vil være ca 440 m². Noe sprenging og terrengtilpasning ved inntaket må påregnes.
- **Rørgate:** To partier av vannvegen vil bli bygd som rørgate, gravd eller lagt i sprengt grøft. Berørt bredde vil bli ca 20 meter. Ved passering Klanten vil det bli et mellomparti med tunnelsjakt av

tekniske årsaker. Tunnelen vil ha lengde på 340 meter, før vannet så ledes i nedgravd rør fram til kraftstasjonen. På den nedre del vil rørtraséen etter planen krysse over til østsiden av Ala og senere E16 fram til kraftstasjonen nede ved Storåni/Begna.

- Kraftstasjon: Kraftstasjonen er planlagt ved Storåni/Begna ca 250 meter nedstrøms samløpet mellom Ala og Begna. Bygget, med areal på 60-80 m², vil bli liggende åpen i dagen
- Vegbygging: Frem til kraftstasjonen blir det nødvendig med en ca 200 meter lang adkomstveg, hvor av halve strekningen blir oppgradering av en eksisterende veg. Frem til tunnelpåhugget, strekning 500-600 meter, vil det være behov for veg med ca 3,5 meter bredde. Her eksisterer i dag en traktorveg. Utenfor tunnelpåhugget vil det for øvrig bli etablert en massetipp på ca 5000 m³ (3 daa). Ved inntakspunktet vil det være behov en 300 meter lang veg, samt ca 150 meter veg frem til luftebasseng.
- Nettilknytning: Påkobling til eksisterende 22 kV luftledning ved Øylo med jordkabelstrekning på ca 700 meter.

Figur 2: Oversikt over inntak og luftebasseng med adkomstveg, øvre rørgatetrasé, tunnel med massetipp og vei frem, nedre rørgatetrasé og kraftstasjon for Ala kraftverk.

Figur 3: Område for planlagt inntak i Ala kraftverk, samt tunnelpåhugg hvor massetipp vil bli anlagt.

Konsekvenser ved utbygging, angitt i konsesjonssøknaden:

Naturmiljø:

Konsulentfirmaet Bioreg har foretatt konsekvensutredning innen dette fagtemaet. I influensområdet til Ala er det funnet to avgrensede naturtyper, en bekkekløft med viktig verdi og en engpreget erstatningsbiotop med lokal verdi. Flere rødlistearter er påvist som sprikeskjegg (NT), hvithodenål (NT), rustdoggnål (NT), setertrompetmose (NT), sortdugget vokssopp (NT), smånøkkel (NT), småblæreglye (EN) og hønsenhauk (NT). Bioreg har vurdert konsekvensen som middels negativ.

Fisk og ferskvannøkologi:

Ala på aktuell strekning er svært bratt og det er bare den nedre delen, fra E16 til samløpet med Storåni/Begna som har betydning for fisk, og da ørret. I arbeidet etter vannforskriften tilhører Ala vannforekomst «012-1602-R Tilløpselver til Vangsmjøsa og Storåni mellom Vangskni og Slidrefjorden». Den nåværende økologiske tilstanden er vurdert god, og dette er også fastsatt som miljømål (GØT 2021). Verdt å nevne er Syndin og Hellin, som er av de få større uregulerte innsjøene i Vang kommune, er varig vernet mot kraftutbygging. Vernet omfatter derimot ikke Ala.

Landskap og friluftsliv:

Rundt Midtre og Nordre Syndin er det åpent, flott fjellandskap omkranset av støler og hytteområder. Området er et mye brukt friluftslivsområde. Fra Alaosen, utløpet av Nordre Syndin, er det omtrent 2,5 km ned til der inntaket er planlagt. Her det ingen vei, kun stier, og Ala renner i slakt terreng. Det er først ved det spektakulære Alagilet at det slake landskapet brått endrer karakter. Redusert vannføring vil gjøre at opplevelsen av elvegjelet blir negativt påvirket. I søknaden kommenteres det at det er uvisst i hvor stor grad Alagilet besøkes, men tilgjengeligheten med kort avstand fra veien til Hugastølen er god. Det er dessuten skiltet sti ned til østsiden av Alagilet fra Hugastølen. Av øvrige tiltak er det særlig rørgata som vil prege landskapsbildet.

Figur 4: Ala er spektakulær der den stuper ned i Alagilet.

Figur 5: Utsikt til Ala og Alagilet fra motsatt side av Begnadalen (t.v) og Alas utløp i Storåni/Begna (t.h).

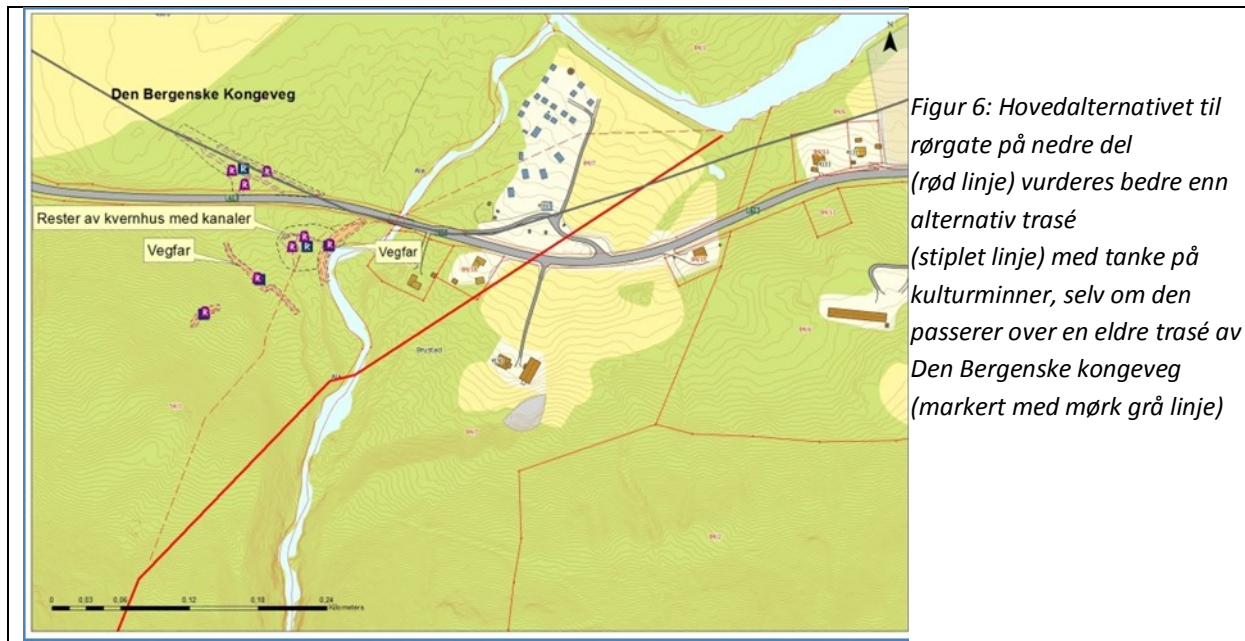
Kulturminner:

Inntak og øvre del av rørgatetrasé ligger i et terreng hvor det vurderes som lite sannsynlig at det vil finnes uregistrerte automatisk fredede kulturminner eller verneverdige kulturminner fra nyere tid. De nederste områdene ned mot Begna er undersøkt i forbindelse med utbedring av E16. Kulturarvenheten har på den bakgrunn meddelt tiltakshaver at de ikke har funnet behov for å gjennomføre ytterligere undersøkelser i området.

De funnene registreringene kulturarvenheten har gjort i området kan kortfattet oppsummeres. På vestsiden av Ala, nede ved E16 er det registrert rester av eldre vegfar. Det går i tillegg flere vegfar opp lia som knytter gårdsbebyggelsen ved Begna med setrene lenger oppe. Den alternative rørgatetraséen vil krysse et par av disse. I tillegg vil den krysse over restene etter et eldre kvernhus, og kanalene som har ført vann fra Ala og inn mot kverna. Selve kvernhuset skal ha blitt tatt av flom i 1720. Disse kulturminnene er ikke fredet, og de er ikke vurdert som regionalt verneverdige kulturminner. De kan derimot ha en viss lokal verdi da de inngår som en del av et større kulturmiljø rundt Øylo gjestgiveri, hvor det er funnet bosetnings- og dyrkningsspor fra svært lang tid. Her ligger gravrøyser, en tuft fra eldre jernalder, gamle åkerlapper med rydningsrøyser, tuftene etter en husmannsplass, gjestgiveriet fra 1700-tallet og flere vegfar. Til sammen forteller alle disse restene historien om bruken av området. Selv

om de enkelte kulturminnene ikke er fredet, anbefales det at en fortrinnsvis jobber videre med hovedalternativet som ikke vil berøre kulturminnene.

Hovedalternativet vil krysse over en eldre trasé av Den Bergenske kongeveg (markert med mørk grå linje). Denne er imidlertid bare svakt synlig på ortefoto og i lldar-modeller. Opplysninger om vegens trasé er godt dokumentert i kart, og i opptegninger fra 1800-tallet. Kulturarvenheten har derfor ingen innvendinger mot at rørgatetraséen krysser Kongevegen slik som planlagt.

Næring og samfunn:

Øvre del av rørgata legges i utkanten av beitemarka på Hugustølen slik at beitet i følge utbygger ikke påvirkes av tiltaket. På den nedre del inn mot kraftstasjonen vil rørgata krysse dyrka mark, men vil bli gravet tilstrekkelig dypt til at ordinær jordbruksaktivitet kan videreføres.

Ala kraftverk vil bidra med 15,1 GWh fornybar energi. Utbygger, falleiere og grunneiere vil få langsiktige inntekter ved utbygging. Ved en utbyggingskostnad på ca 60 millioner og eiendomsskattesats på 7 promille vil Vang kommune få eiendomsskatteinntekt på ca 420 000 kr første driftsår, så avtagende i takt med nedskrivningen av anleggets verdi.

2. Saksframstilling:

Det er Norges vassdragsdirektorat (NVE) behandler søknader som konsesjon til småkraftutbygging. Fylkeskommunen er høringspart til den formelle saksgangen og har en viktig rolle ved vurdering av regionale virkninger, samt ved vurdering av konsekvenser for blant annet miljø, friluftsliv, landskap, kulturminner og kulturlandskap etter de lover, retningslinjer og direktiver som til en hver tid gjelder. I likhet med kommuner og statlige organer har fylkeskommunen adgang til innsigelse, jmf energilovens § 2-1, vassdragsreguleringslovens § 6 nr 1, og vannressurslovens § 24.

Om konsekvenser for gitte fagtemaer:

Det største konfliktpotensialet ved utbygging av Ala kraftverk vurderes å være knyttet til mindre vannføring i det spektakulære Alagilet, samt rørgate, tunnelpåhugg og vei frem til dette. Fra et

relativt slakt fjellterreng stuper ned i et trangt, dypt gjel. I hvilken grad utkikkspunktet over Alagilet her blir besøkt vites ikke, men stølslandskapet rundt Syndin er kjent som særdeles viktige i friluftslivssammenheng. Og i et regionalt perspektiv må gjelet betraktes som voldsomt i sin karakter. Mindre vannføring vil påvirke opplevelseskvalitetene negativt.

Det er flere rødlistearter påvist i influensområdet til Ala. Det kan også være at den utilgjengelige bekkekløfta her har større potensiale for funn av sjeldne arter enn det som til nå er funnet. Selv om det er Fylkesmannen som sitter på det fagspesifikke ansvaret for de naturtyper og rødlistearter som berøres ved utbygging har også fylkeskommunen har et ansvar etter Naturmangfoldloven. For andre fagtemaer enn landskap/friluftsliv og naturmiljø kan konsekvensene ved utbygging vurderes som akseptable. Kulturarvenheten har vurdert at hovedalternativet til rørgate på nedre del er bedre enn alternativ trasé selv om den passerer over en eldre trasé av Den Bergenske kongeveg. Det foreslås at dette påpekes i vedtaket. Det bør også forutsettes som i alle nyere utbygging at standard naturforvaltningsvilkår gjør seg gjeldende ved eventuell utbygging.

Forholdet til regionale planer:

Gjennom regional plan for klima og energi 2013-2024, vedtatt av fylkestinget 15. oktober 2013, har Oppland fylkeskommune signalisert en positiv holdning til fornybar energi. Det å øke den fornybare energiproduksjonen er ett av sju satsingsområder i planen. Handlingsprogrammet som følger planen er mer konkret når det gjelder vannkraft siden det her fremkommer en målsetning om å øke produksjonen av vannkraft med 600 GWh, såfremt utbyggingen foretas i «(...) et langsiktig, bærekraftig perspektiv der natur- og kulturgrunnlaget danner fundament, og legge vekt på grønn verdiskapning, folkehelse og redusert miljøbelastning (...)». Utbygging av Ala kraftverk vil bidra med ca 15 GWh, mens samlet produksjonspotensiale for alle småkraftverkene i Valdrespakken er 72,8 GWh. En bør være klar over at småkraftverkene bidrar med liten produksjon sammenlignet med de større vannkraftprosjektene som er aktuelle i Oppland. Rosten kraftverk, som er under utbygging, vil bidra med 185 GWh. Nedre Otta, som sannsynligvis også får konsesjon, vil bidra med ca 300 GWh.

Innen årsskiftet vil det vedtas en regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016-2022. Denne planen utarbeides som følge av implementeringen av EUs vanndirektiv og vedtas av fylkestingene i vannregionen. En kraftutbygging som omsøkt vil medføre at fastsatt miljømål for avgrenset vannforekomst, som i dette tilfellet er tilløpselvene til Vangsmjøsa og Storåni mellom Vangsokni og Slidrefjorden, ikke nås. Vannforskriftens § 12 åpner likevel for ny aktivitet selv om miljøtilstanden forringes. Dette kan skje under visse betingelser, og såfremt følgende vilkår er oppfylt:

- a) alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand,
- b) samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet, og
- c) hensikten med de nye inngrepene eller aktivitetene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.»

Det er NVE som må foreta den endelige vurderingen etter vannforskriftens § 12. Dersom det blir utbygging av Ala kan det være at en ved neste revisjon av vannforvaltningsplanen må vurdere å dele

opp vannforekomsten i flere vannforekomster. Dette siden Ala gjennom å være sterkt påvirket av vannkraftutbygging vil skille seg ut fra de øvrige upåvirkede tilløpselvene som i dag inngår i denne ene vannforekomsten.

Samlet belastning:

Selv om man nå har fått fem småkraftsaker fra Valdresregionen til samtidig behandling er det ingen enkel øvelse å vurdere den samlede belastningen av disse utbyggingene, hverken i forhold til kulturminner, fisk/ferskvannøkologi, landskap/friluftsliv eller regionale næring-/samfunnshensyn for den del. Det foreligger heller ingen kjent metodikk for slik vurdering av samlet belastning. Viktig å være klar over er at vassdragene i Valdresregionen i stor grad er påvirket av tidligere vannkraftutbygginger. Det er således igjen få naturlige, upåvirkede vassdrag av størrelse som Ala er representere. Totalt vil de fem prosjektene i Valdrespakken bidra med en produksjon på inntil 72,8 GWh ikke regulerbar, fornybar kraft. Med unntak av konsesjonssøkte Føssaberget kraftverk vil produksjonen i kraftverkene i hovedsak skje sommerstid, mens kraftbehovet på sin side er størst vinterstid. Dette er ulempen ved ikke regulerbar kraft. Kostnaden ved utbygging er dessuten såpass høy for flere av prosjektene at de ligger i grenseland for om utbygging vil være forsvarlig. Her vil hvilke vurderinger en gjør for fremtidige kraftpriser være avgjørende, selv med viktig bidrag fra den vedtatte el-sertifikatordningen.

Vurderer en Ala kraftverk opp mot de fire andre kraftverkene i Valdrespakken er det særlig den negative påvirkningen på det spektakulære Alagilet som skiller seg ut i negativ retning. Gjelet kan betraktes fra utkikkspunkt. Det kan heller ikke utelukkes at det i deler bekkekløfta kan skjule seg rødlistearter utover hva konsulentene har påvist.

3. Fylkesrådmannens konklusjon:

Når en vurderer konsesjonssøknaden for Ala kraftverk isolert, og også opp mot de fire andre kraftverkene i Valdrespakken, er det den negative påvirkningen utbyggingen vil ha på det spektakulære Alagilet som skiller seg ut. Det er berettiget å stille spørsmål ved om en bør foreta utbygging av Ala som har slike opplevelseskvaliteter, og som er et av få uberørte vassdrag i en region sterkt påvirket av vannkraftutbygging. I tillegg har prosjektet betydelig negativ påvirkning på sårbare naturtyper og rødlistearter. For dette teamet henviser vi til Fylkesmannens faglige vurderinger. Fylkeskommunen har gjennom regional plan for klima og energi 2013-2024 med tilhørende handlingsprogram, vedtatt i fylkestinget i 2013, tilkjennegitt en tydelig offensiv holdning til utbygging av vannkraft, noe fylkesrådmannen tar i betraktning.

Fylkesrådmannen vil i denne saken sterkt vektlegge vassdragets uberørthet og dramatiske karakter. Ut i fra fylkeskommunens ansvar for ivaretagelse av landskapskvaliteter frarår fylkesrådmannen utbygging av Alagilet.